

ZAMANIMIZIN MİDAS'LARI...

Engin BAŞÇI

İnsan, insan olalı beri pek çok yeni oluşumu kendi varlığının ve yaşamının bir uzantısı haline getirmiştir. Para da böylesi bir sürecin önemli kilometre taşlarından biridir. İlk olarak icad edildiği ve basıldığı Lidya uygarlığından günümüze kadar geçen süre içinde para, insan yaşamının belirleyici bir öğesi olagelmiştir. İnsanın, kendi yarattığı uygarlığın ürünlerini tüketebilmesi ya da onlardan yararlanabilmesi için para-ya gereksinim duyması, toplumsal yaşamın vazeçilemez ve en önemli gerçeklerindedir. Paraya yüklenen bu değer, insanın toplumsal varlığını ve ilişkilerini de etkiler. Böylece, çok para sahibi olmak olgusu, mülkiyetin ve toplumsal kimliğin en önemli göstergelerinden biridir.

Bir güç sembolü haline gelen bu gerçeklik uğruna neler yapılmıştır ki; savaşlar çıkmış, cinayetler işlenmiş, soygunlar gerçekleştirilmiş, güç ve iktidar

savaşımı verilmiş... Ama yalnızca para mıdır yaşamın tek gerçeği? Başka gerçekler ve değerler yok mudur? Elbette ki dünyayı ve yaşamı güzelleştiren daha nice değerler vardır. Bakın, Halikarnas Balıkcısı, "Hey Koca Yurt" adını verdiği kitabında şöyle der:

"Pek eski zamanlarda Anadolu'da bir görenek vardı: gömerken, ölülerin gözlerinin üzerine bir para sikkesi korlardı. Herhalde, göç ettikleri öteki dünyada gözlerini açınca para görsünler diye değil! Karıncalar ölülerin gözlerine musallat olurlarmış. Herhalde, gözleri karıncalardan korumak için konurdu gözlerin üstüne para!

Ne var ki; kimi insanlar, daha diri iken gözlerine para koyuyorlar galiba. Çünkü neye, nereye baksalar, para görürler.

Yaşadıkça; insanın gördüğü çok iç açıcı görünüş ve görünüşler olur: Örneğin bir güneş batışı, bir çocuğun gülüşü gibi... Onlar bu şeylerin hepsine kör olurlar."

Halikarnas Balıkcısı, bu söylediklerini desteklercesine aynı kitabında bir de Midas söylencesine yer verir. Söylence, Lidya'nın başkenti olan Sardis'te, bir Lidya ve Frigya tanrısı olan Bakkhos -ki Bakkhos, Bira ve Şarap Tanrısı'dır.- ile Frigya Kralı Midas arasında geçmektedir. Halikarnas Balıkcısı bu Midas söylencesini şöyle anlatır:

"Bakkhos'un çocukluktan beri lalası, şişman Silenos'tu. Bir gün Silenos, çekmiş kafayı.

...Silenos, güzel havada; çiçekler açmış, bülbüller öter; kumrular 'Hu! Hu!' diyerek tanrıya şükürler ederken, bakar ki; tanrı aşkı içinde azalıyor; tanrı aşkını parlatıp veryansın etmek için birkaç kupa içer. Ey, o güzelim havada bir şekerleme kestiresi gelir. Uyur.

Bakkhos'un öteki tayfaları ise yollarına devam ederler.

Silenos uyanınca, kendini bir yaban yerinde, yapayalnız bulur.

Kral Midas'ın adamları görürler Silenos'u ve onu alıp Kral'a götürürler. Kral onu konuk eder ve Bakkhos'a, Silenos'un kendi sarayında olduğuna değgin haber salar.

Bakkhos çok memnun olur. Midas'a:

— 'Dile benden ne dilersin,' der.

Midas da:

— 'Her tuttuğum altın olsun' diye cevap verir.

Bakkhos bu dilekten hazetmez, çünkü işin sonunda ne olacağını bilmektedir. Midas ısrar edince, Bakkhos onun dileğini yerine getirir.

Midas şunu tutar, altın olur; bunu tutar, altın olur...

İnsanoğlu yarattığı uygarlıklar boyunca mutluluğu aramış, mutluluk peşinde koşagelmıştır. Kimine göre mutluluğun ölçütü para ya da mal olmuş, kimine göre ise diğer insanlarla paylaşılan her şey mutluluk kaynağı olarak değerlendirilmiş. Bu, bazen bir sevgi sözcüğünde dile gelmiş bazen de doğanın herhangi bir güzelliğiyle görselleşmiştir.

Midas bu işe bayılır. Her tuttuğu... altın oluveriyor.

Ama sıra yemek yemeye gelince, lokmalar da taş gibi altın külçe; içtiği su da tatsız - tuzsuz erimiş altın oluyor. Kızının yanağını okşayım der, kız altın bir heykel oluverir.

Midas hemen, tanrının ayağına kapanır:

— 'Ey Tanrım, ben bir halt ettim; senin tanrılığına yakışmaz, sen halt etme!' demiş.

Tanrı gülmüş:

— 'Haydi git, şu Paktolos çayında yıkan, sonra gel buraya, şu sana vereceğim bardak dolusu şarabı da iç...' demiş"

Midas örneği gibi, "her tuttuğu altın olma" sevdasındaki insanların, yaşadıkları dünyanın nice mutluluk ve sevinçlerine gözlerini kapamaları, belki de insanoğlunun doğasından kaynaklanan, ama insanlığından da çok şey kaybettiren bir davranış biçimi olsa gerektir.

Bugün, hemen hemen tüm dünya ülkelerinde "çevreci hareket" yaygınlaşmaktadır. Bu akımın, doğanın ya da çevrenin kirlenmesine ve bozulmasına karşı takındığı tavır, insanlığın yaptığı hatanın farkına vardığının bir belirtisi olarak yorumlanabilir. Ancak, yine aynı yanlışı yinelemekte olan anlayış, değişik uygulamalar ve davranış biçimleriyle varlığını sürdürmektedir. Örneğin pek çok ülkede, ekonomik gelişme amacıyla sanayiye verilen önem, beraberinde çarpık bir endüstriyel yapılaşmayı da getirdiğinden çevre

kirliliği kaçınılmaz bir hale gelmektedir. Bu durumu giderici önlemlerin de alınmamasından dolayı, insanoğlu her geçen gün içinde yaşadığı çevrenin kirlenmesi olgusuyla karşı karşıyadır.

Aynı anlayış, endüstrileşmenin yanısıra "bacasız endüstri" olarak nitelendirilen turizm sektöründe de görülmektedir. Hem devlet hem kişiler bazında, yatırımcılar kısa vadeli kazançlar uğruna bir daha onarımı olası olmayan doğanın bozulmasına ve doğa güzelliklerinin yitirilmesine neden olmaktadır. İnanalım ki doğa tüm güzelliğini doğallığına borçludur. Teknoloji - egemen dünyada insanoğlunun gereksinimini duyduğu şey, eğer doğallıksa, bunu arayıp bulacağı tek yer doğadır. Öyleyse zamanımızın Midas'ları hiç zaman kaybetmeden yaptıkları hatanın farkına varmak zorundalar. Çünkü belki de bundan 10 - 15 yıl sonra, hatta daha da kısa bir süre içinde kendilerine bir zaman için yararlı hale getirdikleri bozulmuş doğa parçasına insanların ilgileri azalacaktır. Zamane Midas'larının düşünmesi gereken önemli bir soru da, o günler geldiğinde ne yapacaklarıdır? Böylesi bir mantığın devamında şöyle de düşünülebilir: O insanlar, yine kendi yararları uğruna başka uğraş alanları bulabilir. Ama, ya diğer insanlar ne yapacaktır? Zamane Midas'larının unutmaması gereken, doğanın tek sahibinin onlar olmadığı gerçeğidir. Doğa, tüm insanlığın malıdır ve herkes onun üzerinde eşit dercede söz hakkına sahip olmalıdır.

İnsanoğlu yarattığı uygarlıklar boyunca mutluluğu aramış, mutluluk peşinde koşagelmıştır. Kimine göre mutluluğun ölçütü para ya da mal olmuş, kimine göre ise diğer insanlarla paylaşılan her şey mutluluk kaynağı olarak değerlendirilmiş. Bu, bazen bir sevgi sözcüğünde dile gelmiş bazen de doğanın herhangi bir güzelliğiyle görselleşmiştir.

Zamane Midas'ları bencilliklerini bırakarak, tüm insanlığın ortak düşü olan yaşanılabilir bir çevre ve yaşanılabilir bir dünya için çaba gösteren duyarlı insanların, bu yüce amaçlarını paylaşılmalıdır.

İnsanlık, insanlığının bilincine böylesi amaçlar peşinde koştuğu sürece varır.

NOT: Halikarnas Balıkçısı'ndan yapılan alıntılar yazarın "Hey Koca Yurt" adlı kitabınının 186-188. sayfaları arasından alınmıştır.